

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра соціології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. декана соціологічного
факультету

В'ячеслав НІКУЛІН

28 червня 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ**

рівень вищої освіти перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
спеціальність 054 – Соціологія
вид дисципліни обов'язкова
факультет соціологічний

2024 / 2025 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою соціологічного факультету

26 червня 2024 року, протокол № 9

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Сокурянська Людмила Георгіївна – доктор соціологічних наук, професор, в.о. завідувачки кафедри соціології соціологічного факультету

Програму схвалено на засіданні кафедри соціології

Протокол № 15 від 12 червня 2024 року

В.о. завідувачки
кафедри соціології

Людмила СОКУРЯНСЬКА

Програму погоджено з гарантом освітньої програми «Соціально-політичні та маркетингові дослідження»

Гарант освітньої програми
«Соціально-політичні та
маркетингові дослідження»

Олена МУРАДЯН

Програму погоджено з науково-методичною комісією соціологічного факультету

Протокол № 8 від 24 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії
соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма переддипломної практики складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки студентів першого освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» спеціальності 054 – Соціологія.

Переддипломна практика є обов'язковим компонентом підготовки фахівців із вищою освітою. Практика студентів передбачає безперервність та послідовність її проведення задля одержання ними необхідного обсягу практичних знань та умінь відповідно до стандартів освіти.

Якісна практична підготовка, є одним з визначальних компонентів професійної компетентності майбутніх молодих фахівців. Вона підвищує практичний рівень знань, скорочує час адаптації випускників на робочому місці, тим самим підсилюючи їх конкурентні переваги. Переддипломна практика студентів (як різновид виробничої практики) є завершальним етапом навчання, що проводиться на випускному курсі з метою узагальнення і вдосконалення здобутих ними фахових компетентностей (знань, практичних умінь та навичок), набуття професійного досвіду та формування готовності до самостійної трудової діяльності. Переддипломна практика є обов'язковим компонентом програми професійної підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти і покликана скоротити розрив між навчанням в університеті і застосуванням професійних знань на робочому місці, а також забезпечити збір матеріалів для дипломної роботи.

Зміст, послідовність проходження переддипломної практики та критерії оцінки її ефективності визначаються програмою практики.

Загальне навчально-методичне керівництво організацію переддипломної практики та контроль за її проведенням забезпечує випускова кафедра. Своєчасне виконання програми практики студентами здійснюють керівники кваліфікаційних робіт з числа досвідчених науково-педагогічних працівників кафедри.

1. Опис переддипломної практики

1.1. Мета переддипломної практики

Метою переддипломної практики є набуття студентами професійних компетентностей для подальшого використання їх у реальних виробничих умовах, виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати у практичній діяльності. Основна мета переддипломної практики для студентів – збір матеріалу для підготовки і написання кваліфікаційної роботи.

1.2. Основні завдання переддипломної практики:

- поглиблення і розширення теоретичних знань, набутих студентами протягом навчання в університеті за спеціальністю, їхнє застосування безпосередньо при підготовці кваліфікаційної роботи;
- перетворення фундаментальних і прикладних знань за фахом у професійні, формування досвіду професійної діяльності, професійно і соціально значущих якостей особистості сучасного фахівця із акцентом на розвиток творчого потенціалу, самостійності та ініціативності, уміння приймати рішення в реальних умовах, здатності працювати в команді;
- опанування навичками аналізу, інтерпретації інформації, вироблення конструктивних пропозицій, формування у студентів дослідницьких, аналітичних, організаторських, комунікативних якостей;
- закріпити теоретичні знання й уміння, отримані протягом навчання в університеті за дисциплінами спеціальності «соціологія»;
- оволодіти методами наукового дослідження;
- підготувати аналітичний і статистичний матеріал для кваліфікаційної роботи на основі вивчення й узагальнення соціологічної та статистичної інформації за напрямом дослідження, результатів виконання індивідуального дослідницького завдання;
- доповнити знання за окремими питаннями, пов'язаними з темою кваліфікаційної роботи, а також зібрати та провести первинну обробку даних, необхідних для її написання;
- опанувати навички командної роботи, навчитися самостійно приймати рішення, дотримуватися норм і правил професійної етики.

1.3. Характеристика переддипломної практики:

Кількість кредитів:

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
5	5

Загальна кількість годин:

Денна форма навчання	Заочна форма навчання
150	150

Семестр: 2. Вид контролю: залік

1.4. Заплановані результати практики (рівень знань, умінь, навичок, яких студенти мають досягти на кожному етапі практики)

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, Освітнього стандарту спеціальності 054 – «Соціологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 № 371) студенти повинні набути компетентності та демонструвати такі результати навчання:

Загальні компетентності

ЗК 01 Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК 05 Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/ видів діяльності).

Спеціальні компетентності

СК 03 Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК 04 Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК 05 Здатність самостійно планувати, організувати та проводити соціологічне дослідження

СК 06 Здатність аналізувати та систематизувати отримані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

СК 07 Здатність презентувати результати соціологічних досліджень для фахівців та нефахівців.

СК 08 Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога.

СК 09 Знання теоретичних та методологічних основ маркетингової діяльності, володіння методами збору та аналізу маркетингової інформації

Програмні результати навчання

ПРН 01 Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.

ПРН 03 Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.

ПРН 04 Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.

ПРН 06 Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

ПРН 07 Вміти використовувати інформаційно-комунікаційні технології у процесі пошуку, збору та аналізу соціологічної інформації.

ПРН 10 Володіти навичками збору соціальної інформації з використанням кількісних та якісних методів.

ПРН 11 Презентувати результати власних досліджень для фахівців і нефахівців.

ПРН 12 Знати та дотримуватися етичних норм професійної діяльності соціолога.

ПРН 13 Відтворювати факти (дати, події, принципи й закономірності суспільного розвитку), встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, явищами, робити висновки, аргументувати свої думки.

2. Зміст та організація проведення переддипломної практики

2.1. Загальна організація практики та навчально-методичне керівництво забезпечується кафедрою соціології.

Загальне керівництво практикою здійснює відповідальний за практику. До його обов'язків входить консультування студентів з різних питань організації переддипломної практики, збір, перевірка і аналіз звітів студентів про практику, написання звіту про результати практики.

Керівник практики сприяє виявленню і формулюванню проблеми дослідження, визначення напрямку, об'єкту і предмету дослідження, висновків і пропозицій.

На кафедрі соціології під час проходження практики і написання кваліфікаційних робіт студентам надається можливість консультування з питань соціології у викладачів.

В умовах воєнного стану переддипломна практика проводиться виключно в онлайн-режимі на всіх етапах її проведення.

2.2. До обов'язків керівника практики входить:

- підготовка навчально-методичної документації з організації та проведення практики;
- контроль за своєчасністю та правильністю підготовки необхідних документів;
- аналіз робочих навчальних планів у частині, що стосується проведення практик;
- проведення студентських установчих та звітних конференцій;
- повідомлення студентам про систему звітності з практики;
- надання допомоги студентам у накопиченні матеріалів для звіту;
- надання консультативної допомоги в написанні підсумкового звіту;
- прийняття і перевірка звітів студентів з практики, надання відгуків про їхню роботу на базі практики;
- звіт про результати проведення практики із зауваженнями і пропозиціями щодо поліпшення переддипломної практики студентів завідувачу кафедри, декану факультету, Вченій раді факультету, завідувачу переддипломної практики Центру розвитку кар'єри Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (у строк, установлений наказом проректора з науково-педагогічної роботи).

Зміст переддипломної практики полягає у науково-дослідній роботі в умовах базової організації.

Науково-дослідна робота включає в себе:

- ознайомлення з науково-дослідною роботою кафедр соціологічного факультету та базових організацій;
- участь практикантів у розробці та реалізації планів науково-дослідної роботи кафедри з огляду на проблематику їхніх кваліфікаційних робіт;
- проведення емпіричного дослідження за темою кваліфікаційної роботи, обробка та аналіз отриманої соціологічної інформації.

Переддипломна практика включає три етапи: початковий, основний та заключний.

Початковий етап:

- участь у роботі установчої конференції;
- ознайомлення з умовами роботи базової організації;
- проходження інструктажу з техніки безпеки;
- вивчення наукової літератури з теорії та методики наукового дослідження;
- планування дослідження за темою кваліфікаційної роботи.

Основний етап:

- завершення роботи над теоретичною частиною кваліфікаційної роботи;
- визначення методів емпіричного дослідження з обраної проблеми;
- розробка відповідного інструментарію дослідження;
- проведення пілотного дослідження;
- збір емпіричної інформації;
- обробка та аналіз отриманої соціологічної інформації;
- періодичні консультації з керівником практики та персоналом базової організації.

Заключний етап (протягом тижня після закінчення терміну практики):

- підготовка звіту про проведену під час практики роботу разом з керівником дослідницького проекту;
- участь у заключній конференції з переддипломної практики.

До переддипломної практики допускаються студенти, які не мають академічних заборгованостей.

Перед початком практики на соціологічному факультеті груповий керівник-методист проводить установчу конференцію. На установчій конференції студентам роз'яснюють мету та задачі практики, права та обов'язки практикантів, визначають завдання практики та терміни їхнього виконання, зміст та форму звітності.

Зі студентами в обов'язковому порядку проводиться інструктаж з охорони праці в галузі за Інструкціями з охорони праці № 55, 94, в межах якого пояснюються правила їхньої поведінки під час перебування на практиці, техніки безпеки, безпеки життєдіяльності, виробничої санітарії та внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядок отримання документації та матеріалів.

Студент, який не пройшов інструктаж з охорони праці, до проходження переддипломної практики не допускається.

3. Вимоги до баз переддипломної практики

Основною базою переддипломної практики у ЗВО є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, зокрема кафедри соціологічного факультету: кафедра соціології, кафедра політичної соціології, кафедра

прикладної соціології та соціальних комунікацій, кафедра соціології управління та соціальної роботи, кафедра методів соціологічних досліджень, кафедра медіакомунікацій.

Базами практики також можуть виступати установи та організації, з якими у кафедрі соціології існує договір.

4. Індивідуальні завдання з практики

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики від кафедри разом із керівником кваліфікаційної роботи. Виконання індивідуального завдання має допомогти практиканту завершити роботу з підготовки кваліфікаційного дослідження.

Індивідуальне завдання на практику видається студенту не пізніше, ніж за тиждень до початку практики.

4. Права та обов'язки студентів під час проходження переддипломної практики

4.1. Студенти-практиканти мають право:

- з усіх питань у процесі проходження переддипломної практики звертатися до керівника практики;
- вносити пропозиції щодо вдосконалення організації та змісту практики;
- брати участь у роботі базових організацій;
- брати участь у конференціях, що проводяться на базах практики та в інших організаціях і установах;
- користуватися бібліотекою, методкабінетом, ресурсним центром соціологічного факультету (за умов офлайн - проходження практики);
- використовувати технічні засоби базових організацій (у разі офлайн – проходження практики).

4.2. Студенти-практиканти зобов'язані:

- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- керуватися чинними у ЗВО правилами внутрішнього розпорядку;
- вивчити і суворо дотримуватися правил охорони праці та техніки безпеки;
- своєчасно готувати різні види звітної документації;
- взяти участь у заключній конференції з переддипломної практики, виступити зі звітом щодо її проходження.

З моменту зарахування студентів практикантами на них поширюються правила охорони праці та внутрішнього розпорядку, що діють в освітньому закладі, де відбувається практика.

У випадку, якщо студент не дотримується вимог, він може бути відсторонений від проходження практики. У такому випадку за рішенням Вченої ради соціологічного факультету студенту призначається повторне проходження переддипломної практики без відриву від навчальних занять.

5. Вимоги до звіту про переддипломну практику

Після закінчення практики студент протягом тижня подає на факультет звітну документацію:

- звіт про практику (додаток 1);
- відгук викладача - керівника практики з оцінкою проходження переддипломної практики.

На підставі аналізу звітної документації студент-практикант одержує заключну оцінку з переддипломної практики зі спеціальності. Оцінка відображає якість проведеної практикантом роботи за усіма її змістовними частинами.

6. Підведення підсумків переддипломної практики

Протягом проходження практики студент збирає аналітичний і статистичний матеріал, обробляє його та готує звіт про проходження практики, який є базою для аналітичної частини майбутньої кваліфікаційної роботи.

Звіт студента про проходження переддипломної практики дозволяє оцінити результати практики як однієї з форм навчання, оцінити вміння та навички студента як майбутнього спеціаліста.

Студент повинен глибоко опрацювати літературні джерела, в тому числі нормативні акти з досліджуваної проблеми (теми кваліфікаційної роботи), що стане основою не лише для написання теоретичної частини (першого розділу) кваліфікаційної роботи, але й успішного проходження переддипломної практики.

Порядок написання та оформлення звіту з практики. Загальна форма звітності студента за практику – письмовий звіт, підписаний і оцінений безпосереднім керівником кваліфікаційної роботи. Звіт складається у процесі накопичення матеріалу й остаточно оформлюється наприкінці практики.

У звіті студент має висвітлити: відомості про виконання студентом усіх розділів програми переддипломної практики та індивідуального завдання; тему, мету та завдання своєї кваліфікаційної роботи; результати власного емпіричного дослідження або вторинного аналізу даних досліджень, здійснених іншими науковцями, висновки щодо повноти та актуальності зібраного матеріалу для написання кваліфікаційної роботи, короткий план подальшої роботи тощо.

Звіт про проходження переддипломної практики має містити:

- титульну сторінку;
- зміст;
- вступ;
- основну частину;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (у разі необхідності).

У звіт можуть включатися схеми, графіки, форми планової, фінансової та звітної документації, інші матеріали за темою кваліфікаційної роботи.

Оформлення звіту. Текст звіту набирається на комп'ютері через 1,5 інтервали на стандартних аркушах формату А4 (210*297 мм). Поля: з лівого боку – 30 мм, з правого – 15 мм, зверху – 20 мм, знизу – 20 мм. Абзацний відступ повинен бути у всьому тексті однаковий – 1,25 см. Шрифт – Times New Roman, розмір – 14 пт, вирівнювання – по ширині. Текст друкується на одній стороні аркушу. Сторінки роботи повинні бути пронумеровані (у правому верхньому кутку аркуша), нумерація наскрізна, починаючи з першої сторінки (на першій сторінці номер не ставиться). Аркуші роботи повинні бути зшиті. Загальний обсяг звіту – 5–10 сторінок.

Зразок оформлення та структури звіту з переддипломної практики наведений у додатку 1.

Зміст підсумкового звіту з переддипломної практики повинен відповідати темі кваліфікаційного дослідження.

Звіт про проходження практики представляється керівнику практики та захищається на підсумковій конференції за результатами практики.

Остаточні підсумки переддипломної практики підводяться на підсумковій звітній конференції студентів та на засіданні кафедри.

Оцінка за практику вноситься в заліково-екзаменаційну відомість і в індивідуальний навчальний план студента.

7. Критерії оцінювання результатів окремих етапів переддипломної практики

1 етап. Участь у роботі установчої та підсумкової конференції - 15 балів.

2 етап. Активність роботи студента під час проходження практики над кваліфікаційною роботою (систематичність, ретельність, дисциплінованість, своєчасність, відповідальність) - 60 балів.

3 етап. Своєчасність подання керівникові (протягом тижня після закінчення терміну практики), якість і точність оформлення звітної документації, її відповідність встановленому зразку, повнота відображення змісту проведеної практичної роботи студента - 25 балів.

1 та 3 етапи оцінюються керівником переддипломної практики.

2 етап оцінюється керівником кваліфікаційної роботи студента.

7.1. Критерії оцінки роботи студентів на переддипломній практиці

90-100 балів:

- практика проведена на високому науково-методичному рівні;
- раціонально використовувалися методи наукового дослідження;
- продемонстровано самостійність та творчий підхід до організації роботи в межах практики;
- виявлені глибокі теоретичні знання з теми кваліфікаційної роботи;

- своєчасно представлений звіт про виконану роботу.

70-89 балів:

- практика проведена на високому науково-методичному рівні;
- успішно вирішені, але з відхиленнями у часі, окремі завдання;
- допущено незначні помилки у проведенні дослідження;

60-69 балів:

- допущено незначні помилки в реалізації завдань;
- недостатньо ефективно використання методів та прийомів дослідження;
- низький рівень активності практиканта;
- звіт представлений невчасно.

50-59 балів:

- звіт представлений невчасно;
- звіт оформлено недбало;
- не продемонстровано достатній рівень знання з теми кваліфікаційної роботи, в тому числі базової літератури.

менше 50 балів:

- допущення серйозних помилок під час виконання дослідження;
- недисциплінованість під час проходження практики;
- звіт не представлено.

8. Методи контролю та схема нарахування балів

Методами контролю проходження переддипломної практики студентами є зустрічі з ними керівника практики, під час яких вони мають звітувати про хід виконання свого індивідуального завдання.

Сумарна оцінка за практику виставляється за такою схемою:

Поточний контроль та самостійна робота			Всього
1 етап	2 етап	3 етап	
15	60	25	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види діяльності протягом практики	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

1. Конверський А. Є. Основи методології та організації наукових досліджень: навч. посіб. для студентів, курсантів, аспірантів і ад'юнтів / А. Конверський, В. Лубський, Т. Горбаченко, В. Бугров, І. Кондратьєва, О. Руденко, К. Юштин. За ред. А. Є. Конверського. Київ : Центр учбової літератури, 2010. 352 с.
2. Сурмін Ю. П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навч.-метод. посіб. Київ : НАДУ, 2008. 184 с.
3. Що потрібно знати про плагіат: посібник з академічної грамотності та етики для «чайників» / Східноукраїнський фонд соціальних досліджень; укладач О. О. Гужва. 2012. <https://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/7681>

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Кодекс законів про працю України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
2. Закон України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Офіційний сайт Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua/>
4. Офіційний сайт соціологічного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. URL: <http://socio.karazin.ua/>
5. Положення про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті імені В. Н. Каразіна. URL: <https://karazin.ua/osvita/organizatciia-navchalnogo-protcesu/>
6. Положення про проведення практики студентів Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Харків, 2022.
7. Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату у наукових та навчальних працях працівників і здобувачів вищої освіти Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. URL: http://www.univer.kharkov.ua/docs/antiplagiat_nakaz_polozhennya.pdf
8. Про особливості організації освітнього процесу в умовах воєнного стану. URL: https://karazin.ua/storage/documents/564_OsQ11Fh9nh8sZQW86mYz8PUqx.pdf

Зразок звіту щодо проходження переддипломної практики

ЗВІТ
про проходження переддипломної практики
студента/ки групи _____

(прізвище, ім'я та по батькові)

1. Місце проведення переддипломної практики _____
(наприклад: на базі кафедри соціології Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна).

2. Мета моєї науково-дослідної практики _____

(наприклад: завершити емпіричне дослідження за темою кваліфікаційної роботи «Тема»).

3. Види робіт, що виконувались у ході практики _____

(наприклад: вивчення соціологічної літератури з метою визначення додаткових методів дослідження, необхідних для завершення кваліфікаційної роботи; розробка інструментарію кількісного або якісного дослідження; проведення польового етапу дослідження; обробка, аналіз та інтерпретація результатів дослідження; оформлення таблиць і малюнків; обговорення результатів дослідження з іншими студентами і науковим керівником кваліфікаційної роботи тощо).

4. Досягнутий стан виконання кваліфікаційної роботи та нереалізовані завдання.
(наприклад: робота виконана на 80 %).

Обсяг звіту 5 – 7 сторінок.

Звіт необхідно представити на кафедру (базу практики) та надати науковому керівникові кваліфікаційної роботи протягом тижня по завершенню переддипломної практики